

Аналіз загроз інформаційній безпеці дітей в мережі Інтернет

Задорожна Х.О., студент 4 курсу, xrustka95@mail.ru

Кухарська Н.П., доцент, к.ф.-м.н., доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів

Кількість користувачів сучасних засобів масових комунікацій (насамперед, смартфонів і планшетних комп'ютерів) щодня невпинно зростає. Такі пристрої комунікації забезпечують швидкий вільний доступ до актуальної та необхідної інформації інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет, сприяють підвищенню рівня ерудиції та формуванню сучасних навичок спілкування. У той же час, їх користувачі зіштовхуються з цілим спектром специфічних ризиків. Особливу небезпеку таїть в собі безконтрольний інформаційний простір для дітей – повноцінних учасників глобального інформаційного процесу. Дорослішання, навчання і соціалізація сучасних дітей проходить в умовах гіперінформаційного суспільства. І діти, як найбільш активна й допитлива аудиторія, як правило, першими опановують нові технології, часто випереджуючи в технічній освіченості батьків. Водночас, online-середовище мережі Інтернет, яка переобтяжена всім хорошим і поганим, що накопичило людство за час свого існування, може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного змісту. А надання дітьми переваги віртуальному світу перед реальним має дестабілізуючий вплив на їх психічний розвиток, здоров'я і психологічне благополуччя.

Чим більше часу дитина проводить за комп'ютером, тим швидше у неї виникає комп'ютерна залежність. Контент, дизайн і програмна "начинка" сайтів спеціально орієнтовані на те, щоб заманити і втримати користувачів. До комп'ютерної залежності більш схильні підлітки 14-16 років. Проаналізувавши результати наукових досліджень, присвячені вивченню феномену комп'ютерної залежності, виокремимо три основні, найбільш часті "симптоми", на які вказують вчені. По-перше, синдром "позбавлення" (відсутність доступу до Інтернету викликає негативні емоції або навіть фізичні симптоми – головний біль, безсоння). Недарма серед інтернет-користувачів гуляє популярна фраза: "Реальність – це галюцинація, викликана відсутністю Інтернету". По-друге, втрата контролю за часом і своєю поведінкою. Тут дається взнаки відома психологічна закономірність: чим більше людина поглинута змістом якоїсь діяльності, тим нижча її точність в оцінюванні часових інтервалів. По-третє, заміна реальності (надмірна важливість Інтернету у порівнянні з іншими сферами діяльності). У мережі Інтернет немає минулого і майбутнього: віртуальна реальність занурює користувача у безперервне теперішнє, відірване від ритмів повсякденного життя.

Ще однією Інтернет-загрозою для дітей є доступ до небажаного контенту. Під небажаним контентом ми розуміємо матеріали, зміст яких є непридатний та/або протизаконний для дітей (такий, що пропагує культ насилля та жорстокості щодо людей і тварин, порнографію, екстремістську діяльність, вживання наркотичних засобів, психотропних і (або) одурманюючих речовин, тютюнових виробів, алкогольної продукції, тероризм, ксенофобію, сектантство, національну, класову, соціальну нетерпимість і нерівність, асоціальну поведінку, агресію, суїцид, азартні ігри, інтернет-шахрайство), перегляд яких перешкоджає позитивній соціалізації та індивідуалізації, оптимальному соціальному, особистісному, пізнавальному і фізичному розвитку дитини, збереженню її психічного і психологічного здоров'я та благополуччя, формуванню позитивного світосприйняття.

Серед дітей і підлітків, котрі в першу чергу стають жертвами небажаного контенту, виокремимо такі групи ризику: бунтарі; самотні, такі, що відчують труднощі у реальному спілкуванні; допитливі, ті, що прагнуть поспробувати все нове, пов'язане з гострими відчуттями; довірливі, ті, які активно шукають уваги і прихильності; новачки в Інтернеті, незнайомі з мережевим етикетом; схильні до залежності; ті, які мають проблеми з сексуальною орієнтацією.

Діти залишають у мережі Інтернет цифрові “сліди” (інформацію про себе із рубрики “паспортні дані”), за якими їх можна знайти у реальному житті. 39 % підлітків викладає у мережу своє прізвище, 38 % – точний вік. Майже шоста частина підлітків готова поділитися номером свого мобільного телефону і майже стільки ж повідомити номер школи. А це вже ті відомості, за допомогою яких можна довідатися й іншу конфіденційну інформацію про дитину і її сім’ю, наприклад домашню адресу, рівень благополуччя та ін. Більше того, 1 % підлітків сам готовий повідомити незнайомцям свою домашню адресу в Інтернеті[1].

Ще одна популярна тенденція останнього часу – геотеги – географічні координати місця розташування людини чи зображеного на світлинці об’єкта. Геотеги встановлюють для того, щоб поділитися з рідними чи друзями тим, що відбувається у режимі реального часу. Отримати індекси місць проживання більшості дітей нескладно. Велика кількість світлин, на яких зображені діти, мають геомітки, причому останні моделі смартфонів ставлять їх автоматично у момент знімання фотографії чи запису відео.

Кібербулінг (англ. cyberbullying від bully – хуліган, забіяка, грубіян, гвалтівник) – електронна форма традиційного переслідування повідомленнями, що містять образи, агресію, залякування; хуліганство; соціальне бойкотування. Кіберпереслідування завдяки особливостям онлайн-спілкування стрімко поширюється у всьому світі. Оскільки електронні засоби комунікації доступні 24 години на добу, 7 днів на тиждень, жертву можна наздогнати у будь-який час і в будь-якому місці. Крім швидкості, всюдисущості, Інтернет дає змогу підхопити і ретранслювати інформацію. Інформація, яка появилася лише один раз, виходить з під контроль – образи, приниження, чутки, критика, зображення чи фотографії здатні циркулювати безмежно і нескінченно довго. Звідси наслідки для жертви – від втрати самооцінки, зниження результатів у навчанні до розвитку тривожності, а від депресивного стану – до хронічної депресії, а іноді – і до суїциду.

Зловмисники під різними приводами змушують дітей у мережі Інтернет підключатися до платних послуг. Наприклад, відіславши SMS, можна отримати доступ до закритого змісту сайту або перейти на вищий рівень в онлайн-грі. На жаль, діти не завжди помічають підступ і не звертаються за допомогою до дорослих. Як показують дослідження, 14% дітей відправляють платні SMS, і тільки деякі з них цікавляться вартістю послуги[2].

У користувачів мережі Інтернет велика імовірність заразити комп’ютер вірусами. Сайти, пропонуючи широкий набір сервісів, як ігрових, так і для завантаження інформації різноманітної форми та змісту – фотографій, музики, відео, неявно піддають загрози комп’ютер їх користувачів, так як ті можуть, під виглядом додатку скачати вірус чи троянську програму. Зацікавившись змістом листа від друга, дитина, не задумуючись, вибере посилання, яке може привести її на сайт, що завантажує на комп’ютер шкідливі програми.

Древньогрецький філософ Анахарсіс колись сказав, що найбільш безпечні кораблі – це кораблі, витягнуті на сушу. В Інтернеті, як в океані, немає універсального способу уникнути ризиків та загроз. Відсутність медіаграмотності і компетентності в питаннях використання інформаційних технологій у більшості випадків є основною причиною підвищеної інформаційної небезпеки. Спільні зусилля сім’ї (основного інституту соціалізації і виховання дітей), громадських організацій і держави повинні бути скеровані на вироблення у дітей навичок безпечного існування у сучасному інформаційному просторі: самостійного критичного оцінювання контенту, вміння аналізувати і відрізняти правдиві новини від дезінформації, протистояти маніпулюванню та шкідливій рекламі асоціальної поведінки. Тільки тісне співробітництво усіх учасників медіаіндустрії дасть змогу побудувати ефективну систему регулювання споживання інформаційної продукції, максимально безпечну для здоров’я, психічного і фізичного розвитку підростаючого покоління.

Список літератури

1. Солдатова Г. Минусы открытости / Солдатова Г., Олькина О. // Дети в информационном обществе. – 2015. – № 20. – С. 36-48.

2. Кухарська Н.П. Загрозибезпеці у соціальних мережах //Кухарська Н.П., Кухарський В.М. // Безпека інформації. – 2014. – Т. 20, № 2. – С. 169-175.